

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-67>

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ**

Ростовська К. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету*

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Гришина Н. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету*

*Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Адміністративно-правове забезпечення діяльності судово-експертних установ України передбачає формування чіткої та ефективної системи державного управління у сфері судово-експертної діяльності.

Державне управління у сфері експертного забезпечення правосуддя визначають як «організовану сукупність державних органів, посадових осіб та експертів, що здійснюють судово-експертну діяльність, об'єднаних єдиними цілями та завданнями щодо забезпечення ефективного управління системою експертного забезпечення правосуддя з метою встановлення фактів, що мають істотне значення для встановлення об'єктивної істини у правосудді, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України» [1].

Державне управління у сфері судово-експертної діяльності в Україні реалізується на підставі низки принципів, спрямованих на забезпечення законності, незалежності, об'єктивності і повноти судово-експертних досліджень. Провідні вітчизняні фахівці виокремлюють такі основні принципи, що враховують правові та організаційні аспекти функціонування органів державного управління, в їх безпосередній реалізації в державному управлінні діяльності судово-експертних установ [2; 3]:

1) галузевий принцип державного управління, який у сфері судово-експертної діяльності виявляється у тому, що, відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про судову експертизу», організація науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності та організаційно-управлінські засади діяльності державних спеціалізованих установ покладаються на міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність [4]. Ч. 2 ст. 7 чинного закону до таких установ відносить: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України;

2) міжгалузевий принцип державного управління, що у сфері судово-експертної діяльності реалізується згідно з ч. 2 ст. 8 Закону України «Про судову експертизу», якою встановлено, що для розгляду найважливіших питань розвитку судової експертизи, що мають міжвідомчий характер, при Міністерстві юстиції України створюється Координаційна рада з проблем судової експертизи, яка діє відповідно до положення про неї, що затверджується Кабінетом Міністрів України [4]. Відповідно до Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України від 16.11.1994 р. № 778, до складу Координаційної ради входять її голова, його перший заступник і два заступники, відповідальний секретар та члени Ради з числа керівних працівників центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать спеціалізовані установи, та інших державних органів. До складу Ради можуть також залучатися провідні вчені в галузі права, криміналістики та судової експертизи. Персональний склад Ради формується за поданням центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать спеціалізовані установи, та затверджується наказом Міністерства юстиції України [5];

3) територіальний принцип державного управління, що реалізується відповідно до встановленого відомчого поділу та підпорядкування відповідним центральним органам виконавчої влади. Так, у сфері управління Міністерства юстиції до державних спеціалізованих установ, що здійснюють судово-експертну діяльність, належать науково-дослідні інститути судових експертиз (які регіонально обслуговують окремі зони) та Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності (зона обслуговування якого поширюється на всі регіони) [6]. До складу Республіканського та

обласних бюро судово-медичної експертизи, згідно з даним принципом, входять міські (міст обласного підпорядкування) та районні (міжрайонні) відділення [7], а до системи державних спеціалізованих судово-психіатричних установ Міністерства охорони здоров'я України – центри судово-психіатричних експертиз та відділення амбулаторних, стаціонарних-психіатричних експертиз, які є структурними підрозділами психоневрологічних (психіатричних) лікарень або психоневрологічних (психіатричних) лікарень чи диспансерів [8; 9]. Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України складається з Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та територіальних підрозділів – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів [10]. Експертною установою Служби безпеки України є Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, що також має відповідні відокремлені експертні підрозділи (зональні експертні сектори та експертні сектори) Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України у регіональних органах СБУ [11]. У сфері управління Державної прикордонної служби України судово-експертна діяльність здійснюється Головним експертно-криміналістичним центром та його підрозділами [12];

4) принцип поєднання централізації та децентралізації державного управління, що також має свої форми та прояви в залежності від встановленого відомчого поділу та підпорядкування відповідним центральним органам виконавчої влади. Так, управління державними спеціалізованими установами, що здійснюють судово-експертну діяльність у сфері управління Міністерства юстиції України, забезпечення виконання покладених на міністерство завдань, визначених Законом України «Про судову експертизу» та іншими нормативно-правовими актами з питань судово-експертної діяльності, здійснюють Департамент з питань судової роботи та банкрутства та Управління експертного забезпечення правосуддя, що входить до його складу. Науково-методичне керівництво системою мережі установ судово-медичної експертизи здійснює Головне бюро судово-медичної експертизи, начальник якого обіймає також посаду Головного судово-медичного експерта Міністерства охорони здоров'я України [7]. Загальне організаційне керівництво установами, в яких проводяться судово-психіатричні експертизи, відповідно до чинного законодавства здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я [13]. Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України безпосередньо підпорядковується Міністру

внутрішніх справ України. Керівництво науково-методичною діяльністю експертної служби Міністерства здійснюється Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром МВС України [14]. Експертні установи Служби безпеки України підпорядковуються Центральному управлінню Служби безпеки України [11]. Експертною службою Державної прикордонної служби України є Головний експертно-криміналістичний центр, очолюваний начальником, який за посадою є начальником експертної служби Державної прикордонної служби України [12];

5) принцип поєднання єдиноначальності та колегіальності державного управління, які знаходять свій прояв в організації судово-експертної діяльності. Так, зокрема, єдиноначальність виявляється у реалізації керівним складом судово-експертних установ управлінських прав та обов'язків щодо підлеглих їм осіб, тоді як колегіальність виявляється у колективному обговоренні питань та наявності рішень, які не можуть бути прийняті одноосібно тим або іншим керівником експертної установи (наприклад, рішень стосовно атестації судових експертів, тощо) [3, с. 157].

Література:

1. Федчишина В. В. Сутність державного управління у сфері експертного забезпечення правосуддя в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронний журнал*. 2012. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=660>.

2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2008. 624 с.

3. Репешко П. І. Реалізація спеціальних принципів державного управління в організації судово-експертної діяльності. *Теорія та практика державного управління*: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. Вип. 1 (32). С. 152–158.

4. Про судову експертизу: закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.

5. Про затвердження Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України: постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.1994 р. № 778. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/778-94-%D0%BF>.

6. Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5: наказ Міністерства юстиції України від 26.04.2017 р. № 1420/5. *Офіційний вісник України*. 2017. № 40. Ст. 1273.

7. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.195 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

8. Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 р. № 865. *Офіційний вісник України*. 2018. № 53. Ст. 1872.

9. Про зміну найменування та затвердження Статуту Державної установи «Науково-дослідний інститут психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» (нова редакція): наказ Міністерства охорони здоров'я України від 07.08.2018 р. № 1462. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ29825.html.

10. Про затвердження Положення про Експертну службу МВС України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 р. № 1343. *Офіційний вісник України*. 2015. № 92. Ст. 3149.

11. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України: Наказ Центрального управління СБУ від 29.05.2015 р. № 371. *Офіційний вісник України*. 2015. № 56. Ст. 1844.

12. Про затвердження Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 р. № 617. *Офіційний вісник України*. 2010. № 68. Ст. 2478.

13. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

14. Про утворення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.1998 р. № 617. *Офіційний вісник України*. 1998. № 19. Ст. 686.